

Egészségtan

Biológia 6.

Készítette: Andrási Szabolcsné

Lektorálta: Nagy-Kálóziné Paska Andrea

Kiskunhalas, 2014. december 31.

KISKUNHALASI
REFORMÁTUS KOLLÉGIUM
SZILÁDY ÁRON GIMNÁZIUMA

6400 Kiskunhalas, Kossuth Lajos utca 14. OM: 027956
tel.: 77 / 421-215 e-mail: szilady@gmail.com web: szilady.net

TÁMOP-3.1.3-11/2-2012-0025

„Jövőd a természettudományokban rejlik!”

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Balesetvédelem

Minden munkahelyen, így a természettudományos kísérletek végzésekor is be kell tartani azokat a szabályokat, amelyek garantálják a biztonságos munkavégzést a gimnáziumunkban. Az előírásokat komolyan kell venni, és aláírással igazolni, hogy tűz és balesetvédelmi oktatáson részt vettél.

Általános szabályok

- A tanulók a laboratóriumi gyakorlat megkezdése előtt a folyosón várakoznak, s csak tanári kísérettel léphetnek be a laboratóriumba.
- A laboratóriumba csak az ott szükséges füzetet, könyvet, íróeszközt viheted be. Táskát, kabátot csak külön engedély alapján szabad bevinni.
- A laboratóriumban étel nem tárolható; ott enni, inni tilos!
- A laboratóriumban az iskolától kapott köpenyt kell viselni, a hosszú hajat hajgumival össze kell kötni!
- A munkahelyedet a feladat végzése közben tartsd rendben és tisztán!
- A munkavédelmi, tűzrendészeti előírásokat pontosan tartsd be!
- A laboratóriumot csak a kijelölt szünetben hagyhatod el. Más időpontban a távozáshoz a tanártól engedélyt kell kérni.
- A laboratóriumban csak a kijelölt munkával foglalkozhatsz. A gyakorlati munkát csak az elméleti anyag elsajátítása után kezdheted meg.
- Az anyag-és eszközkidást, a fűzetvezetést az órát tartó tanár szabályozza.
- A laboratórium vezetőjének, munkatársainak, tanárod utasításait maradéktalanul be kell tartanod!

Néhány fontos munkaszabály

- Törött vagy repedt üvegedényt ne használj!
- Folyadékot tartalmazó kémcső a folyadékfelszíntől lefelé haladva melegítendő. Nyílását ne tartsd magad vagy társad felé!
- A vegyszeres üvegek dugóit ne cserélgesd össze! Szilárd vegyszert tiszta vegyszeres kanállal vedd ki, a kanalat használat után töröl el! Megmaradt vegyszert a vegyszeres edénybe visszaönteni nem szabad!
- A laboratóriumi lefolyóba ne dobj olyan anyagot (pl. szűrőpapírt, gyufaszálat, parafadugót, üvegcserepet stb.), amely dugulást okozhat!
- Az eszközöket csak rendeltetésszerűen, tanári engedéllyel szabad használni!
- Az eszközöket, berendezéseket csak rendeltetésszerűen és csak az adott paraméterekre beállítva használhatod!
- Vegyszerekhez kézzel nyúlni szigorúan tilos!
- Soha ne szagolj meg közvetlenül vegyszereket, ne kóstolj meg anyagokat kémia órán!
- Ha bőrödre sav vagy lúg kerül, először mindig töröld szárazra, majd bő vízzel öblítsd le!
- A legkisebb balesetet vagy az eszközök meghibásodását azonnal jelentsd a szaktanárnak!
- Munka közben mind a saját, mind társaid testi épségére vigyáznod kell!
- Tanóra végén rakj rendet az asztalodon tanárod és a laboráns irányításával!

1. óra
Légzőszervünk egészsége

Emlékeztető

Az életműködéshez szükséges energiát a tápanyagok elégetésével biztosítjuk. Ehhez szükségünk van az oxigén felvételére és a szén-dioxid leadására, amit a légző rendszerünk biztosít. A levegőt többnyire az ornyíláson keresztül lélegezzük be, majd a felső légutak szervein haladva az alsó légutakon keresztül a légcsövön, a tüdő hörgőrendszerén és a léghólyagocskákat átszövő hajsálérhálózaton keresztül létrejön a gázcsere.

Mi az orr szerepe a légzésben?

....., ..., ...

Melyek a légzőrendszer károsító tényezői?

.....

Sorolj fel légzőrendszeri megbetegedéseket!

.....

.....

Hogyan előzhetjük meg a megbetegedéseket?

.....

1. A levegőben lebegő porszemek kimutatása

Párban dolgozzatok!

Eszköz és anyaglista

széles cellul	fehér papírlap
zseblámpa	porrongy

A kísérlet leírása, jelenség, tapasztalat

a.) Kapcsold be a zseblámpát, és a fényébe nézz bele oldalról.

Milyennek látod a terem levegőjét! .....

b.) Rázz meg egy porrongyot, és figyeld meg a különbséget!

Tapasztalat!

.....

.....

c.) A cellul ragasztóból készíts vékony csíkokat, és ragaszd különböző helyekre a teremben (külső ablakpárkány, szekrény teteje, asztalod). Óvatosan húzd le a cellulot, és ragaszd egy fehér lapra.

Mit állapítasz meg?

.....

Magyarázd meg, hogy miért egészségesebb orron keresztül levegőt venni.

.....

.....

2. A légzés vizsgálata

Eszköz és anyaglista

tükör	mérőszalag	stopper
-------	------------	---------

A levegőben lévő vízpára kimutatása

Tarts a szád elé egy tükröt, vegyél mély levegőt, és a levegőt leheld a tükörrre!

Mit látsz a tükrön? .....

Mire következtetsz ebből? .....

Légzésvizsgálat - Párban dolgozzatok!

Figyeld meg társadat légzéskor! Miből veszed észre, hogy lélegzik?

Figyeld meg saját légzésed, és számold meg, hogy 1 perc alatt hányszor veszel levegőt!

Légvételek száma: .....

Végezzétek el egymáson a következő kísérletet, és az adatokat jegyezzétek a táblázatba!

Lélegezd be jó mélyen a levegőt, tartsd benn, és a társad mérje meg a mellkasod kerületét!

Végezz el egy erőteljes kilégzést, majd ismét mérjétek meg a mellkas kerületét!

	Saját eredményem	Társam eredménye
Belégzéskor a mellkas kerülete		
Kilégzéskor a mellkas kerülete		

Hasonlítsátok össze az adatokat, egyeztessétek a többiek adataival!

Mire lehet következtetni az adatokból?

.....

3. Dohányzógép készítése és a cigaretta vizsgálata

Csoportokban dolgozzatok!

Eszköz és anyaglista

műanyag flakon	cigaretta	gyurma
csapvíz	vatta	gyufa
elszívott cigarettavég	olló	csipesz

A kísérlet leírása, jelenség, tapasztalat

- a.) **Cigarettagép készítése:** Tölts a flakon aljára 1-2 ujjnyi csapvizet, a cigaretta köré tekerj vattát, helyezd az üveg szájába, rögzítsd légmentesen gyurmával! Gyűjtsd meg a cigaretta végét! A flakon oldalát nyomogatva jól szellőző helyen „szívd el a cigarettát” a gépezettel! Az üveget ne fordítsd meg, mert a víztől a cigaretta és a vatta benedvesedik! Ha elégett a cigaretta, akkor nézd meg a vattát!

b.) **Milyen színű lett a vatta a cigaretta elszívása után?** .....

Hol rakódnának le ezek az anyagok a szervezetedben? .....

Melyik anyag okoz függőséget? .....

A hosszútávú dohányzásnak milyen következményei lehetnek?

.....

.....

b.) A dohányfüst, mint szennyezés

Szedd szét egy füstszűrős cigaretta füstszűrőjét és egy elszívott cigarettavég füstszűrőjét olló és csipesz segítségével! Tedd magad elé mindkettőt. Hasonlítsd össze ezeket látványuk és az illatuk alapján! **Rajzold le mit láttál!**

elszívott cigarettavég hosszmetsete

Tapasztalat:

.....

.....

Következtetés:

.....

.....

Érdekességek, kiegészítések, gondolkodtató kérdések

A vízipipázás is dohányzás

Kevesen tudják, hogy a vízipipa felső részéből áradó ízesített és illatos dohány füstjének beszívása kevésbé ártalmas, mint egy-egy cigarettára elszívása. Az egy alkalommal 30–60 perces vízipipázás során a fiatal legalább százszor szívja be füstöt, alkalmanként körülbelül fél liternyit. A vízipipa füstjében is megtalálható a cigarettafüst káros anyagainak nagy része, így például a szén-monoxid is. A vízipipázók véréből a cigarettához hasonlóan kimutatható a nikotin. A rendszeres vízipipázás körülbelül annyi nikotint juttat a szervezetbe, mint napi tíz szál cigaretta rendszeres elfüstölése.

Tudod-e? Kiváló gyulladáscsökkentő légúti megbetegedéseknél a kakukkfű (izzasztó hatású), a hársfa virága pedig váladékkoldó.

Házi feladat

Nézz utána, hogy mely tényezők növelhetik a tüdőrák kockázatát!

.....

.....

Jegyzd le, hogy a cigarettás dobozon milyen káros anyagok vannak feltüntetve!

.....

.....

Felhasznált irodalom

Csákány Antalné-Dombovári László-Hartdégenné Rieder Éva: Természetismeret tankönyv 6. évfolyam (Nemzedékek Tudása Tanakönyvkiadó 2012)
<http://www.ovegesegylet.hu/Cd/5.osztaly/gaz2.html>, <http://patikapedia.hu/vizipipazas-hatasai>

2. óra
Az egészséges táplálkozás

Emlékeztető

Az egészséges táplálék fehérjékben, vitaminokban, ásványi anyagokban és rostokban gazdag. Minél változatosabb legyen, kevés zsírt, és szénhidrátot tartalmazzon. A fejlődő korban ügyelni kell arra, hogy a szervezet megkapja a kellő mennyiségű fehérjét, és fontos a megfelelő mennyiségű víz fogyasztása.

Mitől függ az emberek táplálékszükséglete?

.....

.....

Miben fejezik ki a tápanyagok energiaszükségletét?

.....

A szervezet működéséhez szükséges energiamennyiség az alapenergia, alpanyagcsere.

Mit jelent az egészséges táplálkozás?

.....

.....

Ha a táplálék energiatartalma rendszeresen meghaladja a szervezet szükségleteit, **túlsúly** alakul ki. Ha valaki rendre kevesebb táplálékot fogyaszt, mint amennyit életműködése igényelnek, az veszít testsúlyából.

Mitől függ az ideális testsúly?

.....

Mit feltételez a helyes táplálkozás?

.....

.....

1. A kóla egészségre káros hatásainak kimutatása

Csoportokban dolgozzatok!

Eszköz és anyaglista

1. a.) műanyag pohár, kóla, 5 Ft-os érme
b.) üvegpohár, színes szénsavas üdítő, kréta, kevés sósav
c.) műanyag pohár, színes üdítő
d.) csipet húsdarab, kóla – Tanári bemutató
4. a.) tálca, 1-2 szem kockacukor csoportonként, kóla
b.) üvegcád, light kóla, kóla, víz

A kísérlet leírása, jelenség, tapasztalat

a.) A kóla hatása

Egy műanyag pohárba tegyél egy 5 Ft-os érmét, egy kis idő múlva figyeld meg, mi történik!

Tapasztalat:

.....

b.) **Mi játszódik le a szervezetben, ha kólát iszunk?** (a fogakat krétával helyettesítjük)

Munkavédelem

Figyelmesen olvasd el a kísérlet menetét!

a sósav maró hatású

A kísérlet leírása, jelenség, tapasztalat

Egy pohárba önts kólát, kevés sósavat, és ebbe tegyél egy krétát (a csontok és a fogak gyakorlatilag Ca sóból tevődnek össze, mint a kréta, így kb. ugyanez játszódik le a szervezetben).

Mi történt a krétával? .....

c.) **Az üdítők színezékének kimutatása**

A kísérlet leírása, jelenség, tapasztalat

Színes üdítőt önts műanyag pohárba, és tedd félre. Fél óra elteltével öntsd át az üdítőt egy üvegpohárba.

Mit látsz a műanyag pohár oldalán? .....

Tanári bemutató!

d.) Mi történik a gyomor szöveteivel, az ember belső szerveivel?

Ezt a kísérletet 2 órával a gyakorlat előtt elő kell készíteni, az eredményt az órán megmutatni.

A kísérlet leírása, jelenség, tapasztalat

Tegy a kémcsőbe egy csipet húsdarabot, majd önts rá kólát. A kísérletből láthatod, hogy mi játszódhat le a szervezetben, ha kólát iszunk.

Mi történik?

.....

.....

Figyeld meg a 2 órával ezelőtt előkészített kísérlet eredményét!

Mit tapasztalsz?

.....

.....

e.) **A kóla és a cukor**

A kísérlet leírása, jelenség, tapasztalat

a.) **Mi játszódik le a szervezetben, ha kólára cukrot eszünk?**

Egy kisüveg kólát tegyél tálcára, és tegyél bele 1-2 szem kockacukrot! Figyeld meg, mi történik!

Tapasztalat: .....

Magyarázat: .....

b.) Tölts meg egy üvegekádát félig vízzel, és tegyél bele egy hagyományos és egy dobozos light kólát.

Mit tapasztalsz? .....

Magyarázat: .....

Miért nem egészséges a sok cukor a szervezetnek?

.....

2.) Testtömeg index kiszámítása

Egyéni munka!

A kísérlet leírása, jelenség, tapasztalat

a.) Testsúlyod kiszámítása

Számítsd ki a testsúlyodat a megadott képlet alapján!

$BMI = \text{Testsúly}(kg) / \text{magasság}^2 (m^2)$

Testsúlyom: .....

b.) **Te melyikbe tartozol?** .....

Hasonlítsd össze a következő adatokkal a kapott értéket!

- a.) sovány < 18.5
- b.) normál 18.5 – 24.9
- c.) túlsúlyos 25-29.9
- d.) erősen túlsúlyos > 30

Gondolkozz el az eredményen!

Milyen táplálkozási tanácsot adnál az c.) és d.) kategóriába tartozóknak?

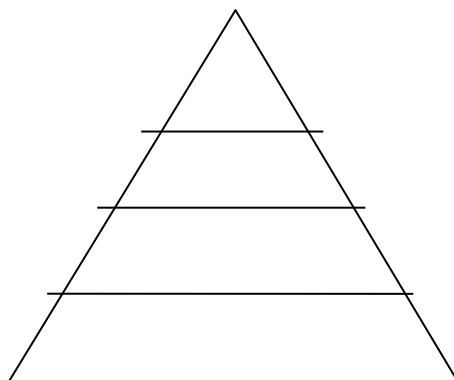
.....
 .....

3.) Táplálékpiramis összeállítása

A kísérlet leírása, jelenség, tapasztalat

Feladat: A megadott szavakat írd be a piramis megfelelő helyére!

alma, barna kenyér, tej, szilva, müzli, dobostorta, túró, sárgarépa, csirkecomb, sajt, uborka, rizs, káposzta, olaj, burgonya, hal, gumicukor

Érdekességek, kiegészítések, gondolkodtató kérdések

Tudtad? A rendszeres üdítőital-fogyasztás 60%-kal növeli a gyermekkori elhízás kockázatát és 25%-kal a 2-es típusú cukorbetegség kialakulásának valószínűségét. Az üdítőitalokban általában semmilyen más hasznosítható tápanyag nincs, csak csupasz cukor, csupasz kalória, amit a szervezet rendkívül hatékonyan raktároz el hájként. Nemrégiben sokkoló kampány-mese-film jelent meg a kóla káros hatásairól. A kisfilm célja felhívni a figyelmet a cukros üdítőitalok miatti elhízásra és annak komoly következményeire, mint például a cukorbetegsége, valamint a túlzott kalória bevitelre.

http://kaposvarmost.hu/magazin/egeszseg/2013/09/01/sokkolo-kisfilm-a-kola-karos-hatasairol_7664.htm

Figyelem: A rajzfilm érdekes, de tényleg sokkoló hatású. **Mit gondolsz a kisfilmről?**

Házi feladat

Olvasd el az egészséges testsúly megtartásához ajánlott tevékenységeket a megadott cikkben. Számold be arról, hogy mi a véleményed, te be tudnád tartani ezeket a javaslatokat?

<http://www.egeszsegkalauz.hu/taplalkozas/fogyokura/az-egeszseges-testsuly-elerese-es-fenntartasa-103077.html?fejzet=1>

Nézz utána, mit jelent az alapanyagcsere és a napi energiaszükséglet!

Alapanyagcsere:.....
.....

Napi energiaszükséglet: .....

Felhasznált irodalom

<http://www.diabeticliving.hu/eni/tanuljunk-szenhidratot-szamolni>

www.youtube.com/watch?v=DCGO6lyohwA

http://hightechbiolabor.hu/contents/tanuloi_munkafuzet_1/MF_TER_alt_press-4.pdf

3. óra
Bőrünk egészsége

Emlékeztető

Amit a bőrről tudni kell!

Mi a bőr legfontosabb feladata?

.....
 .....

A bőr megmutatja egészségi állapotunkat, hiszen lélegzik, tükrözi az érzelmeket, faggyút termel, kiválaszt. A belső változásokat is jelzi, mint a vitaminhiány, terhesség, fáradtság, hormonváltozások.

Mi befolyásolja bőrünk típusát, és ezek a változások hol jelentkeznek leginkább?

.....
 .....

Mitől védenek a felsorolt alkotórészek? Egészítsd ki a táblázatot!

szaruréteg	
festéktartalmú sejtek	
bőralja	
verejtékmirigy	
szőrzet	

1. Az egészséges fejbőr vizsgálata

Eszköz és anyaglista

nagyító	fénymikroszkóp	saját hajszál
---------	----------------	---------------

A kísérlet leírása, jelenség, tapasztalat

a.) **Az egészséges fejbőr vizsgálata – Egyéni munka!**

Feladat: Vizsgáld meg nagyítóval a szomszédot fejbőrét, majd dörzsöld meg ujjaddal is a fejbőrt. Mit látsz és tapasztalsz? Egészítsd ki a látottak alapján a mondatokat!

Megállapítás:

A fejbőr színe ....., rugalmas, színe az arcéhoz ....., nem zsíros .....

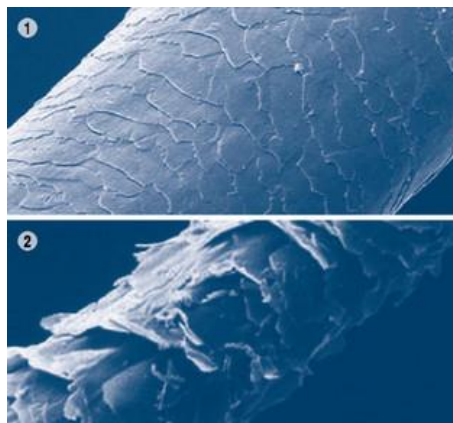
2. Az egészséges és a töredezett haj vizsgálata- Egyéni munka!

A kísérlet leírása, jelenség, tapasztalat

Az egészséges és a töredezett haj szerkezete

1.kép A hajszál belsejét az egymást tetőcserépszerűen elhelyezkedő fedő lemezek védik.

2.kép Töredezett haj: a külső kéreg szakadozott, fella- zult.

kép:https://www.mozaweb.hu/Lecke-BIO-Biologia_11-A_bor_egeszsege-102562

Feladat: Tanulmányozd a képet, majd vizsgáld meg saját hajvégedet fénymikroszkóppal, hasonlítsd össze a képekkel. Melyik képre hasonlít hajad szerkezete, **mit állapítasz meg?**

Az én hajszálam egészséges, mert: .....

.....

Az én hajszálam töredezett, mert:.....

.....

3. Ujjlenyomat készítése- Egyéni munka!

Eszköz és anyaglista

a.) bélyegzőpárna	fehér papírlap
-------------------	----------------

A kísérlet leírása, jelenség, tapasztalat

Ehhez a kísérlethez használj bélyegzőpárnát. A tintával átítatott párnába nyomd a hüvelykuj- jad és kicsit fordíts rajta mindkét oldalra úgy, hogy az ujjbegyedre vékony festékréteg kerül- jön. Ezután az ujjadat helyezd a papírra, és készíts lenyomatot úgy, hogy egyszer érj a papír- hoz. Ismételd meg a műveletet többször, de ne mártsd az ujjad a festékes párnába.

Ujjlenyomatom

1.	2.	3.	4.
----	----	----	----

Hányadik lenyomat után sikerült az ujjad rajzolatát látni? .....

4. Ujjlenyomat előhívása jódszemcsével - Egyéni munka!

Eszköz és anyaglista

csapszír	sütőpapír	főzőpohár	jód
----------	-----------	-----------	-----

Munkavédelem

A jód a vízi környezetre ártalmas!

A jód belélegezve és bőrrel érintkezve ártalmas!

A kísérlet leírása, jelenség, tapasztalat

A hüvelykujjbegyedet kend be vékonyan csapszírral. A kikészített szűrőpapírra készíts a hüvelykujjadról lenyomatot. A papír mellé helyezz egy jód szemcsét, majd borítsd le főzőpohárral. Ügyelj arra, hogy a pohár légmentesen záródjon!

Figyeld meg mi történik!

Tapasztalat: .....

Magyarázat: .....

.....
 .....

Nyomozz!

Gyűjtsétek össze az így elkészített ujjlenyomatokat egy edénybe, majd mindenki húzzon egyet, és keresse meg az ujjlenyomat gazdáját. Az ujjlenyomatot hasonlítsd össze a füzetekben talált ujjlenyomattal.

Milyen következtetést tudsz levonni?

.....

5. A bőrtípus meghatározása

Eszköz és anyaglista

cigarettapapír

Egy cigarettapapírt nyomj az arcod különböző részeihez, azután tartsd ezt a papírt a fény felé. Minden esetben **figyeld meg, hogy a papír megtapad-e a bőrödön, és látsz-e rajta foltot.**

Válaszd ki a bőrtípusodnak megfelelő mondatot, és egészítsd ki a tapasztalatoddal!

A bőröm zsíros, mert, az arcomról vett mintán mindenhol:

.....

A bőröm száraz, mert:

.....

A bőröm normál, mert a papíron ....., és csak finoman ..... a bőrre.

A bőrom vegyes, mert csak egyes területeken lesz .....

Érdekességek, kiegészítések, gondolkodtató kérdések

Jó, ha tudod!

Az A-vitamin segíti a sejtek regenerálódását, óvja a bőr épségét és szépségét

A B2-vitamin szükséges a bőr, a köröm és a haj egészségéhez.

Az E-vitamin értágító és véralvadásgátló hatású, az Alzheimer-kór megelőzésében fontos.

Hiányában kiszáradhat a bőr és nehezen gyógyulnak a sebek.

A H-vitamin a szép bőrhöz, hajhoz és körömhöz járul hozzá.

Mely zöldségek és gyümölcsök tartalmazzak C vitamint?

.....
 .....

Házi feladat

Nézz utána, hogy az érdekességekben említett vitaminokat mely élelmiszerekben találjuk meg!

A:.....

B₂: .....

E:.....

H:.....

Készíts otthon a leggyakrabban használt tárgyról ujjlenyomatot, és keresd meg annak gazdáját!

Fogjuk az ecsetet és vigyük fel vele a hintőport az ujjlenyomat felületre, ha beporoztuk fújjuk le a felesleges hintőport, és az ujjlenyomat kirajzolódik. Vágj le egy kicsi darabot a cel-luxból ezt simítsuk rá az ujjlenyomatra. Aztán ezt a darabot ragasszuk rá fekete papírra, és megvan az ujjlenyomat mintája, és keresheted az igazi gazdát!

Felhasznált irodalom

Kovács Orsolya (2008): Kémia a misztikában és az irodalomban.

http://members.iif.hu/visontay/ponticulus/rovatok/hidverok/kemia_iod.html

www.elemental.eu/kozmetikum-receptek/bordiagnosztika.htm

<http://hairpointkozmetika.wordpress.com/erdekesssegek/>

https://www.mozaweb.hu/Lecke-BIO-Biologia_11-A_bor_egeszsege-102

4. óra
Tápanyagok vizsgálata

Emlékeztető

Az élelmiszerek az idő előre haladtával romlanak, amely fizikai, kémiai és biológia tényezők hatására következnek be. Nagyon sok élelmiszert tartósítunk, melynek lényege, hogy élelmiszereinket megóvjuk a mikroorganizmusok és más romlást okozó tényezők hatásaitól, és sok esetben lehetőség van arra, hogy a termékek élvezeti értéke és tápértéke megmaradjon.

Az élelmiszertartósítást a konzerv és a hűtőipar látja el, de otthon is végezhetünk hasonló eljárásokat. Ezek az eljárások történhetnek fizikai, kémiai, fizikai-kémiai és biológia módszerekkel.

Sorolj fel konyhatechnológiai eljárásokat!

.....

.....

Ezeket az eljárásokat, városi és falusi körülmények között is lehet alkalmazni, és a családok magukat el tudják látni tartós élelmiszerekkel.

Táplálkozásunk során melyek a legfontosabb tápanyagok szervezetünk, sejtjeink számára? Sorold fel ezeket az anyagokat, illetve csoportosítsd azokat!

Tápanyagok csoportosítása	
1.	2.
-	-
-	-
-	-
-	-

1. A víz kimutatása

Eszköz és anyaglista

Kiscsoportban dolgozzatok az órán!

hosszabb ideig sóban tartott szalonna darab

A kísérlet leírása, jelenség, tapasztalat

Vizsgáld meg a sózott szalonnadarabot, állapítsd meg, hogy mi történt, és mi a só feladata, hogyan tartósít!

Tapasztalat: .....

Magyarázat: .....

Miért kell kerülni a sós ételek fogyasztását? .....

2.) Az élesztő használata

Eszköz és anyaglista

élesztő	kockacukor	hideg és langyos víz	főzőpohár
---------	------------	----------------------	-----------

A kísérlet leírása, jelenség, tapasztalat

Az egyik pohár tartalma: hideg víz, 1 dkg élesztő

A másik pohár tartalma: langyos víz, 1 dkg élesztő, 1 kiskanál cukor

Keverd össze a poharak tartalmát, és a hideg vizes poharat tedd hűtőszekrénybe, a másik poharat tedd meleg helyre. 10 perc múlva hasonlítsd össze a két pohár tartalmát!

Mit tapasztalsz?

.....
 .....

Következtetés:.....

Magyarázat:.....

Mi történik sütés közben a kelesztett tésztával?

.....

3.) Hogyan bizonyítható a szén-dioxid keletkezése?

Eszköz és anyaglista

kis flakonos üveg	üvegbot	kevés langyos víz,
instant élesztő	lufi	2 db kockacukor
befőttes gumi		

A kísérlet leírása, jelenség, tapasztalat

Önts az üvegbe félig langyos vizet, és tegyél bele egy zacskó instant élesztőt, majd tegyünk bele 2 db kockacukrot is! Alaposan keverd össze az üveg tartalmát, majd húzd rá az üvegre a lufit. Jól szorítsd el az üveg nyakát gumival. Hagyd magára egy kis ideig az üveget, majd nézd meg, mi történt!

Tapasztalat: .....

Magyarázat: .....

4. A fehérjék élettani hatása

Eszköz és anyaglista

tojásfehérje	borszeszegő	kémcső
víz		kémcsőállvány

Munkavédelem

tűzveszély

A kísérlet leírása, jelenség, tapasztalat

Egy kémcsövet félig tölts meg vízzel, és tegyél bele tojásfehérjét. Rázd össze a kémcső tartalmát. Kémcsőfogóval tartsd a kémcsövet a borszeszegő fölé, lassan melegítsd, és figyeld meg, mi történik!

Tapasztalat: .....

Magyarázat: .....

Miért veszélyes a magas láz, és mi a teendő ebben az esetben?

.....
 .....

Érdekességek, kiegészítések, gondolkodtató kérdések

Mire jó az élesztő? Egy recept a pattanásos bőr kezelésére:

Kezeld a **pattanásos, zsíros bőrt** élesztőpakolással: 20 gramm élesztőt morzsolj össze és mézzel valamint kevés uborkalével keverd össze, hogy kenhető krémet kapj, majd vidd fel a megtisztított arcbőrre. Hagyd fent 15 percig, majd mosd le. Az élesztőben gyulladáscsökkentő anyagok vannak, a méz fertőtlenít, az uborka leve pedig hidratál, így aztán ez a pakolás a legjobb koktél zsíros bőrre.

Házi feladat

Mit tapasztalsz, ha az almacsutkát a szobád asztalán felejtesz? .....

Végezd el a következő kísérletet! Eszközök: kés, C-vitamin tablettá, alma

Kísérlet menete: az almát vágjuk félbe, majd egyik részén a friss vágási felületet szórjuk be porított C-vitaminnal.

Eredmény:

.....

Magyarázat:

.....
 .....

Felhasznált irodalom

<http://biowellnatura.hu/slug/e-l-e-s-z-t-o.html>

<http://termtud.akg.hu/okt/10/kemia/kis.htm>

<http://www.viszki.sulinet.hu/tananyagtar/aruismeret/tart.pdf>

https://www.mozaweb.hu/Lecke-TER-Termeszetiismeret_5-A_kert_eloleneinek_es_anyagainak_vizsgalata-101554